

میرزا عیسی خان - در این ماده که بنویسد باید خزانه دار کل صورت عایدات را با اداره محاسبات بدهد در صورتیکه در جزء سوم تأدیة حوالجات را از وظائف خزانه دار شمرديم معلوم نیست صورت عایدات تنها را باید بدهد یا صورت مخارج را هم باید بدهد اگر فقط صورت عایدات را باید بدهد پس صورت مخارج چه میشود؟

مجلس الدوله - بمضی چیزها در اینجامدا کره شد که بنده در نظر گرفته می یکی بگو را برای اقناع آقایان جواب عرض کنم یکی مسئله ایست که آقای میرزا عیسی خان عنوان کردند لازم است عرض کنم صورت حوالجات در اداره محاسبات موجود است و لازم نیست صورت مخارج را خزانه داری با اداره محاسبات کل بدهد بجهت آنکه هر حواله را ابتدا باید بکمسیون تطبیق حوالجات یا بودجه ها مطابقت کند و بعد وزیر امضاء کند بعد از آنکه کمسیون تطبیق حوالجات آنرا با بودجه مطابقت کرد آنوقت صورت آنرا اداره محاسبات ثبت میکند تا وزیر مالیه آن حواله را امضاء کند و با اداره خزانه داری بفرستد پس تصور میکنم که هیچ محتاج باین مطلب نخواهد بود که صورت مخارج را هم بدهد و اینکه آقای حاج شیخ اسدالله فرمودند صورت مأخوذی را به مقامات مربوطه یعنی بکمسیون تطبیق حوالجات بفرستند بنده میخواهم عرض کنم که کمسیون تطبیق حوالجات صورت جمع و خرج نگاه نمیدارد فقط مأموریت او این است که به بیند حواله صادر نشود مگر اینکه مطابق باشد با بودجه مصوبه مجلس شورای ملی و در این صورت او هیچ ضامن تأدیة یا عدم پرداخت نخواهد بود و این وظیفه و طبقه وزیر است که مسؤلیت دارد پس از اینکه این حوالجات مرتب از کمسیون تطبیق حوالجات با اداره محاسبات رسید وزارت مالیه چون میداند عایدات چه چیز است مطابق عایدات موجوده بخزانه حواله بدهد و مسئله که آقای ارباب فرمودند بنظر من چندان ضرری ندارد يك تصحیح عبارتی است و عیبی ندارد ولی چنانچه عرض کردم اگر ما در قانون قید کنیم هر ماه صورت بدهد يك عیبی دارد و آن اینست که اگر یکوقت مخارجی پیدا شود و وزیر بخواهد بفهمد در خزانه چه قدر وجه موجود دارد باید که حق داشته باشد از اداره محاسبات سؤال کند که چقدر پول در خزانه موجود است و این ترتیب برای آنستکه هر وقت آن صورت مطالبه شود خزانه داران صورت را بدهند و نگویند که من نخواهم داد یا در آخر هر ۳ ماه یا در آخر هر هفته باید از من مطالبه نمایند نظر باین مصلحت بود که تعیین مدت نشده و منوط بنظامنامه شده است این مسئله را گذاشته اند که در نظامنامه قید کنند .

نایب رئیس - مذاکرات کافی است؟ (جمعی گفتند کافی است) دو فقره پیشنهاد شده است یکی متعلق با آقای حاج شیخ اسدالله و یکی از طرف آقای ارباب کیخسرو .

حاج شیخ اسدالله - تصور میکنم کمسیون تطبیق حوالجات وظیفه اش فقط نظارت تنها نباشد و حوالجاتیکه صادر میشود مبنای آن حوالجات همان کمسیون تطبیق حوالجات و کمسیون تطبیق

حوالجات اول وجه نقدی خزانه را باید در نظر بگیرد در هر برج وجه نقدی خزانه را بدهد چقدر است و حوالجاتیکه از کمسیون تطبیق حوالجات صادر میشود باید زیاد تر از موجودی و اعتبار فوق العاده که در خزانه داری هست نباشد و بعد از آنکه کمسیون مطابقت کرد با اداره محاسبات میزود بعد بامضای وزیر میرسد بعد از آن با اداره خزانه میزود این است که کمسیون تطبیق حوالجات باید وجه موجودی خزانه را در نظر داشته باشد و بداند چقدر وجه نقد در خزانه دولت هست این را جمع بان مطلب که میگویند اداره کمسیون تطبیق حوالجات نباید اطلاع از وجه نقدی خزانه داشته باشد و دیگر اینکه راجع بفرمایش آقای ارباب کیخسرو میفرمایند نوشته شده است که اداره محاسبات باید صورت عایدات جزء را از امانت مالیه بخواهد این را بنده تصدیق دارم ولیکن خزانة داری را هم باید مکلف کنیم بر اینکه هر ماه صورت حساب و صورت مأخوذی خودش را با اداره محاسبات بدهد که با صورتیکه پیشکاران و امانت مالیه با اداره محاسبات داده اند و همچنین صورتیکه بخزانه داده اند مطابقت بکند که پیشکاران مالیه پیش خود یک صورتی نداده باشند

مخبر - آقای حاج شیخ اسدالله راجع به تعیین وظائف کمسیون تطبیق حوالجات قبل از رسیدن بموادیکه وظائف آنرا همین میکنند خوب بیان کردند ولی ممکن بود منتظر شوند فردا یا امروز که بآن مواد میرسیم اظهارات خودشانرا میفرمودند برای اینکه قبلاً خاطر ایشانرا مستحضر کنم اگر بفقرات آن ماده رجوع بفرمایند خواهند دید که در آنجا معین کرده اند که کمسیون می تواند که هر نوع اطلاعات راجع به عایدات دولتی پیدا کند و دیگر لازم نیست صورت عایدات بکمسیون تطبیق حوالجات داده شود و در اینجا ذکر شود دیگر اینکه راجع با اداره محاسبات فرمودند عرض کردم اداره محاسبات می تواند از ولایات صورت بخواهد و این ربط باین موضوع ندارد بنده عرض میکنم نظر کمسیون این است که اداره محاسبات هر روز و هر ساعت میتواند صورت از خزانه دار بخواهد و باین نظر است که در اینجا بطور کلی نوشتیم تا بعد جزئیات آنرا در نظامنامه قید بکنیم .

نایب رئیس - آقای ارباب کیخسرو پیشنهادی کرده اند قرائت میشود

(باین مضمون قرائت شد)
بنده پیشنهاد میکنم دو فقره چهارم ماده یازدهم در عوض صورت کل نوشته شود (صورت هر فقره عایدات)

مخبر - بنده این پیشنهاد را قبول میکنم بکمسیون رجوع فرمائید .

نایب رئیس - عده برای رأی گرفتن کافی نیست اگر مخالفی نباشد جلسه برای روز ۳ شنبه ۳ ساعت بغروب مانده باشد دستور هم مذاکره در بقیه قانون تشکلات مالیه خواهد بود (مجلس تقریباً نیمساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۲۸

صورت مشروح مجلس روز ۲ شنبه یازدهم شهر جمادی الثانیه ۱۳۲۳
مجلس تقریباً نیمساعت از شب گذشته در تحت

ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید
رئیس - هر چند میبایستی در ابتداء جلسه صورت مجلس خوانده شود ولی چون امروز تعطیل بود و اتفاقاً جلسه فوق العاده پیش آمد و اجزا حاضر نبودند این است که صورت مجلس حاضر نبود که قرائت شود انشاءالله صورت مجلس امروز و جلسه دیروز در جلسه آتی به تواتر قرائت خواهد شد خاطر آقایان مسبق است که آقای مشیرالدوله از ریاست وزراء استعفا نموده اند و اعلیحضرت اقدس همایونی با رعایت نظریات مجلس حضرت والا آقای عین الدوله را بمقام ریاست وزراء معرفی فرمودند و هر چند ایشان خیلی مایل بودند هیئت وزرای خودشان را بمجلس بیآورند و معرفی فرمایند ولی بملاحظه اهمیت موقع لازم دیدند که بدو خودشان بمجلس تشریف آورده معرفی شوند تا اینکه در ظرف دوسه روزه کابینه وزراء را تشکیل نموده بمجلس معرفی فرمایند چیزیکه خیلی لازم میدانم عرض کنم این است که بایستی ما از حسابات حریت پرستانه ذات اقدس ملوکانه زیاده از اندازه تشکر نمائیم که در يك همچو موقع مهم بار يك بطوریکه شایسته مقام سلطنت عظمی است باین بهران با رعایت قواعد مشروطیت خاتمه دادند دیروز هم که با هیئتی برای اظهار نظریات مجلس شرفیاب شده بودیم مخصوصاً میفرمودند که خیلی میل دارم بین من و مجلس موافقت کاملی باشد و کلبه امور با يك موافقتی بگذرد از خداوند خواهانیم که بر عمر و عزت و سلامت و دوام و شوکت و جلالت اعلیحضرت اقدس همایونی روز روز بیفزاید

(عموماً گفتند انشاءالله)

رئیس الوزراء - اعلیحضرت اقدس همایونی امروز بنده را بفرح آباد احضار فرمودند و نظر با اکثریتی که در مجلس مقدس نسبت به بنده حاصل شده بود . . . .

(جمعی از نمایندگان گفتند اتفاق بود)

واز آن حسن ظنی که آقایان نمایندگان اظهار فرموده بودند اعلیحضرت اقدس همایونی مقرر فرمودند کابینه را تشکیل بدهم و برای استحضار خاطر نمایندگان محترم امر فرمودند امروز شرح اراده ملوکانه را بمجلس مقدس ابلاغ نمایم و امیدوارم انشاءالله در مقابل این حسن ظنی که از طرف نمایندگان محترم نسبت ببنده حاصل شده است موفقیت حاصل نمایم و از عهده خدمت کاملاً برآیم و ضمناً بيك مسئله که خیلی لازم است و ضرورت دارد خاطر نمایندگان محترم را متوجه میکنم و آن مسئله اسکناس بانك شاهنشاهی است و بخوبی اطلاع دارند که يك غلطی واضطراری در مردم موجود است و دولت باید در این باب بيك تصمیمی بکند و اسباب آسایش و رفاهیت اهالی را فراهم آورد و برای این مسئله همین است بيك لایحه حاضر میکنم و تقاضا می نمایم فردا صبح بيك مجلس فوق العاده تشکیل شود و آن لایحه بمجلس مقدس تقدیم شده و از مجلس بگذرد شاید انشاءالله تاملی با موافقت مجلس مقدس اسباب آسایش عمومی فراهم شود

(اغلب تصدیق کردند)

رئیس - تمام آقایان نمایندگان خلوص عقیده که در حضرت والا شاهزاده عین الدوله سراغ

دارند قطع دارند و بنده هم قطع و یقین دارم که انشاءالله تالی موفقیت کامل در امور برای ایشان و کابینه ایشان فراهم شود

رئیس الوزراء - امیدوارم همینطور که فرمودند باشد و انشاءالله در همین چند روزه یعنی در ظرف یک هفته هیئت وزراء را بمجلس آورده معرفی نمایم

رئیس - گمان میکنم مجلس را اگر مخالفی نباشد ختم کنیم و فردا زودتر یعنی چهار ساعت قبل از ظهر حاضر شویم و در لایحه که بمجلس میآورند مذاکره شود

مجلس یکساعت از شب گذشته ختم شد

جلسه ۲۹
صورت مشروح مجلس روز سه
شنبه دوازدهم شهر جمادی الثانی
۱۳۳۳

مجلس تقریباً نیمساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل و صورت مجلس روز یکشنبه دهم و دو شنبه یازدهم قرائت و تصویب شد .

غائبین بدون اجازه - آقای حاج امام جمعه آقای حاج سید اسدالله قزوینی - حاج میرزا شمس الدین

فائب با اجازه : دکتر لقمان

رئیس - در صورت مجلس ایرادی هست یا نیست (اظهاری نشد) مخالفی نیست صورت مجلس تصویب شد - چنانچه آقای رئیس الوزراء دیشب اشاره فرمودند لایحه راجع باسکناس که خیلی فوریت دارد پیشنهاد مجلس شده است دیشب آن لایحه رسید و کمیسیونها دائر و مدتی مذاکرات شد امروز صبح هم بنام جلسه داشته باشیم ولی چون لازم بود در این خصوص مذاکرات زیادی بشود امروز صبح ممکن نشد جلسه دائر شود و مذاکراتی که لازم در آن باب شده است و آن لایحه حاضر شده هر چند آقایان از مدلولش مسبوق هستند ولی مجدداً قرائت میشود و چون آقای رئیس الوزراء فوریتش را تقاضا کرده اند باید فوریتش رای بگیریم .

(لایحه مزبور بمضمون ذیل قرائت شد)

- ۱ - برای رفع اشکالات جریان امور صرافتی مملکت که بواسطه مسدود بودن راههای اروپا و کمی ورود نقره از تبدیل بلیطهای بانک شاهنشاهی حاصل شده است و برای حفظ تعادل و تناسب جریان مسکوک نقره در معاملات بانک شاهنشاهی ایران مکلف است که از هشتم برج ثور ۱۳۳۳ الی شصت روز متوالی در مقابل بلیطهای خود روزی فقط ده هزار تومان مسکوک نقره ایران تأدیه نماید
- ۲ - علاوه بر مبلغ ده هزار تومان روزانه بانک مکلف است در موقعیکه مردم پول اسکناس میدهند و در موقعیکه مردم اسکناس را برای مبادله میبرند یکتومان آنرا بمسکوک تأدیه کنند
- ۳ - در کلیه معاملات دولتی و مملکتی کما فی السابق بلیط بانک رواج خواهد بود
- ۴ - بمذازنقضای شصت روز مذکور در ماده اول این قانون از درجه اعتبار ساقط است

۵ - این قانون فقط شامل پایتخت است

۶ - وزارت داخله مأمور اجرای این قانون است

رئیس - این لایحه یک مدافعی لازم دارد و آقای سردار معظم که مخبر کمیسیون قوانین مالیه هستند و در این کمیسیون هم که این مطلب طرح شده است بوده اند و از مطلب مسبوق هستند خوبست بیایند دفاع کنند قبلاً باید خاطر آقایان را مسبوق کنم که قبل از اینکه بیائیم بمجلس یک مراسله از طرف سفارت انگلیس با آقای رئیس الوزراء نوشته شده بود بنده ارائه دادند در آن مراسله دولت انگلیس اسکناس های بانک شاهنشاهی را ضمانت میکند یعنی در صورتیکه بعد از دو ماهی که فرجه داده شده است وجه این اسکناسها پرداخته نشود و بمسکوک نقره تبدیل نشود دولت انگلیس ضمانت میکند که قیمت آنها را بیول نقره یا طلا تأدیه کند محض اطلاع آقایان عرض کردم حالا باید فوریت لایحه رای بگیریم

ناصر الاسلام - آقای حاج امیر نظام در فوریت مخالفتی دارید

حاج امیر نظام - مخالفت ندارم و فوریت را لازم میدانم

رئیس - مخالفی نیست پس آقایانیکه فوریت این لایحه را تصویب می کنند قیام نمایند (همه کثیری قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد - حالا باید رای بگیریم که در خود مجلس باید رسیدگی شود یا بکمیسیون رجوع شود (حمی گفتند در مجلس)

رئیس - پس آقایانی که تصویب میکنند در مجلس رسیدگی شود قیام نمایند (غالباً قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد - آقایان اگر در کلیات ایرادی دارند بفرمایند (اظهاری نشد)

رئیس - در کلیات مخالفی نیست رای میگیریم که داخل در مذاکره مواد بشویم آقایانیکه تصویب میکنند داخل در مواد شویم قیام نمایند (اکثر نمایندگان قیام کردند)

رئیس - تصویب شد - ماده اول قرائت میشود (مجدداً قرائت شد)

رئیس - آقای ناصر الاسلام مخالف هستند؟

ناصر الاسلام - توضیحی میخواهم -

اینکه در ماده اول نوشته شده روزی ده هزار تومان تأدیه خواهند کرد میخواهیم بدانیم ترتیب تأدیه این ده هزار تومان چگونه خواهد بود آقای رئیس الوزراء ترتیبی در نظر گرفته اند که دچار اشکال نشوند و برای اشخاصی هم که می خواهند اسکناس را تبدیل بیول نمایند اشکالی پیش نیاید

سردار معظم - این مسئله سابقاً مذاکره شده است و اگر ملاحظه فرمایند در ماده ۶ اجراء این قانون بوزارت داخله معول شده است و مقصود از نوشتن ماده ششم همین بود و نظر باینکه آقای رئیس الوزراء فوریت این لایحه را تقاضا کردند ممکن نبود باین زودی در این باب مطالعات زیادی بشود باید باین جهت اجراء ترتیبات آن به وزارت داخله واگذار والبته خود آقای رئیس الوزراء ملاحظاتی لازمه را در این باب خواهند فرمود که اشکالی پیش نیاید

رئیس - آقای حاج معین التجار مخالفید؟

حاج معین التجار - خیر موافق هستم ولی توضیح میخواستم بدهم

رئیس - توضیح میخواهید یا میخواستید توضیح بدهید

حاج معین التجار - میخواستم توضیح بدهم .

رئیس - پس موافقید - مخالف نیست - رای میگیریم - آقایانیکه ماده اول را تصویب میفرمایند قیام نمایند (عده کثیری قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد - ماده دوم قرائت می شود .

(تالیاً قرائت شد)

رئیس در ماده دوم ایراداتی هست یا نیست

میرزا قاسم خان - بنده می خواستم عرض کنم که این یک تومان هم در جزء ده هزار تومان است یا علاوه بر آن ده هزار تومان است .

سردار معظم - عبارت را اگر ملاحظه بفرمائید واضح است میگوید (علاوه بر مبلغ ده هزار تومان) این یکتومان علاوه بر آن ده هزار تومان است یعنی هر کس یک اسکناس میبرد خورد کند یک تومان از آنرا یول نقره باو میدهند و بقیه را اسکناس .

رئیس - دیگر در ماده دوم مخالفی نیست - آقایانیکه تصویب میکنند قیام نمایند .

(اغلب نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد - ماده سوم قرائت می شود .

مجدداً بمضمون ذیل قرائت شد

رئیس - در اینجا هم گویا مخالفی نباشد - آقایانیکه ماده سوم را تصویب مینمایند قیام نمایند

(اغلب نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد - ماده چهارم قرائت میشود .

(بمضمون سابق قرائت شد)

رئیس - مخالفی نیست - پس اگر تصویب میفرمایند قیام نمایند .

(غالباً قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد - ماده پنجم قرائت می شود .

مجدداً قرائت شد

رئیس - در اینجا هم البته مخالفی نیست

معدل الدوله - یک توضیحی میخواهم اینک ذکر میشود این قانون شامل پایتخت است میخواهم به بینم در سایر ولایات اگر کسی اسکناس بشمب بانک ببرد وجه آنرا کما فی السابق تأدیه می کنند یا خیر .

مخبر - معلوم است فقط این یک استمهالی برای مرکز در سایر ولایات کما فی السابق است

رئیس - آقای حاج امیر نظام مخالفید؟

حاج امیر نظام - میخواستم همین توضیح را بخواهم ولی قانع شدم .

رئیس - پس دیگر مخالفی نیست - آقایانی که تصویب میکنند قیام نمایند .

(عده کثیری قیام کردند)